

Īrija

Vispārīgā informācija

Oficiālais nosaukums:	Īrijas Republika
Valsts iekārta:	parlamentāra republika
Galvaspilsēta:	Dublina
Valsts valoda:	īru, angļu

Teritorija

Platība:	70 273 km ²
Sauszemes robeža:	68 890 km ²
Krasta līnija:	1 390 km ²
Robežvalstis:	Lielbritānija 360 km
Administratīvais iedalījums:	26 grāfistes, 5 pilsētas
Lielākās pilsētas:	Dublina, Korka, Limerika, Golveja, Voterforda

Iedzīvotāji

Iedzīvotāju skaits (10.04.2011.):	4 581 269 *
Pieaugums (2011):	1,6% *
Nacionālais sastāvs (2006):	īri 87,4%, pārējie baltās rases pārstāvji 7,5%, aziāti 1,3%, melnās rases pārstāvji 1,1%, pārējie 1,6% **
Reliģijas (2006):	Romas katoļi 87,4%, Īrijas baznīcas ticīgie 2,9%, pārējie kristieši 1,9%, pārējie 1,9%, ateisti 4,2% **

Ekonomiskie rādītāji

IKP (2010):	156 miljardi EUR *
IKP pieaugums (2010):	-0,4% *
IKP uz vienu iedzīvotāju (2010):	34 892 EUR *
IKP PPP (2010):	172,3 miljardi USD **
IKP PPP uz vienu iedzīvotāju (2010):	37 300 USD **
Eksports (2010):	89,4 miljardi EUR *
Imports (2010):	45,5 miljardi EUR *
Eksporta partneri (2010):	ASV 23%, Lielbritānija 14%, Beļģija 14% *
Importa partneri (2010):	Lielbritānija 30%, ASV 14%, Vācija 8%, Ķīna 6% *
Eksporta produkti:	mašīnas un iekārtas, datortehnika, ķīmijas rūpniecības produkti, medikamenti, dzīvi dzīvnieki, lopkopības produkti
Importa produkti:	mašīnas un iekārtas, ķīmijas rūpniecības produkti, nafta un naftas produkti, audumi un apģērbi
Galvenās nozares:	farmācija, ķīmiskā rūpniecība, datoru un programmatūras ražošana, pārtikas rūpniecība, alkoholisko dzērienu ražošana, cita starpā alus darīšana, medicīnas iekārtu ražošana
Dabas resursi:	dabasgāze, kūdra, varš, svins, cinks, sudrabs, barīts, ģipsis, kaļķakmens, dolomīts
Ienākošās uzkrātās ĀTI (2010):	184,9 miljardi EUR *
Izejošās uzkrātās ĀTI (2010):	261 miljards EUR *
Valūta:	eiro (EUR); 1 LVL = 1,42 EUR ***
Fiskālais gads:	kalendārais gads
Inflācija (2010):	-1,0% *
Bezdarba līmenis (2010):	13,6% *
Uzņēmuma ienākuma nodoklis:	12,5%, 25%

Papildus informācija

Tālsarunu kods:	+353
Interneta IDL:	.ie

* Central Statistics Office Ireland - <http://www.cso.ie/>

** Central Intelligence Agency - www.cia.gov

*** Latvijas Bankas noteikto ārvalstu valūtu kursu vidējā vērtība (latos) 2010. gadā, www.bank.lv

Īrijas Republika ir valsts Eiropas ziemeļrietumos. Tā aizņem piecas sestdaļas Īrijas salas un administratīvi iedalās 26 grāfistēs. Salas ziemeļrietumos atrodas Lielbritānijas daļa - Ziemeļīrija. Salas dalīšana notika 1921.gadā, kad nodibinājās mūsdienu Īrijas valsts. Īrijas salu veido četras vēsturiskas provinces: Konahta, Leinstera, Munstera un Ulstera. Dalība starptautiskajās organizācijās: ES (kopš 1973.gada), PTO (kopš 1995. gada), OECD (kopš 1961.gada), ANO (kopš 1955.gada) un EDSO (kopš 1973. gada).

Īrijas rietumu piekrasti apskalo Atlantijas okeāns, austrumu - Īrijas jūra. Īrijas rietumu piekraste ir klinšaina (augstākais punkts Karauntohils 1,39 km). Īrijas sala ir trešā lielākā sala Eiropā, 20. lielākā sala pasaulē, un to apņem simtiem mazu un lielāku saliņu. Īrijas reljefu veido plakankalnes un līdzenumi ar upēm - Šanona, Blekvotera, Barova un ezeriem - Derg, Ree, Erne, Neagh. Valsts centrālajā daļā atrodas Šanonas upes baseins - lielas purvainas teritorijas, kuras izmanto kūdras iegūšanai. Īriju mēdz saukt arī par Zaļo salu, jo valdošais piejūras klimats ir piemērots dārzu un parku iekopšanai. Īrijā ir izveidoti daudzi nacionālie parki, no kuriem daži ir slaveni visā pasaulē. Piemēram, Konemaras Nacionālais parks ar daudzveidīgu dabu un īpatnējiem Granīta kalniem, Killarnejas Nacionālais parks un virkne citu.

Agrajos Viduslaikos Īrija bija viens no Eiropas kultūras centriem, taču vēlākos gadsimtos tā pamazām nonāca sava spēcīgā kaimiņa - Anglijas pakļautībā. 1801. gadā izveidojās Lielbritānijas un Īrijas Apvienotā Karaliste.

Atšķirībā no Skotijas, Īrijai Apvienotajā Karalistē nebija piešķirts brīvās tirdzniecības statuss. Protestantu (vīgu) kontrolētā parlamenta apstākļos Īrijā tika diskriminēta katoļu baznīca. Katoļiem bija liegts pirkt nekustamo īpašumu, iegūt izglītību un ieņemt valsts amatus.

Īrija 1707. gadā tika izslēgta no Apvienotās Karalistes sastāva. Tā saglabāja savu parlamentu, taču, saskaņā ar Poininga likumu (1494) (angl. – Poyning's Law), Īrijas parlamentu turpināja kontrolēt Anglijas parlaments un Anglijas karaļa ministri. Īrijas iedzīvotāju skaits turpināja pieaugt, taču Anglijas uzspiestās kontroles dēļ reformas kavējās un ekonomika stagnēja. Šī iemesla dēļ XVIII gs. Īrijā valdīja nepārtraukti bada laiki. Vispostošākais bija Kartupeļu bads (no 1845. līdz 1849. gadam), kad no bada mira, aptuveni 0,5 miljoni iedzīvotāju, bet apmēram 2 miljoni iedzīvotāju devās bēgļu gaitās. Pilsētās un provincēs plosījās laupītāju bandas, valsts grima arvien dziļākā postā, līdz Apvienotai Karalistei nekas cits neatlika kā 1801. gadā atkal iekļaut Īriju savā sastāvā.

Gadsimtu gaitā Īrija pamazām zaudēja savu valodu (mūsdienās oficiālo valsts valodu - Īru valodu brīvi pārvalda tikai apmēram 10% iedzīvotāju), tomēr katoļu baznīca spēja saliedēt tautu, un tā kļuva par Īru nacionālās mentalitātes sastāvdaļu. Īri vairākkārt sacēlās. Lieldienu sacelšanās 1916. gadā beidzās ar sakāvi, tomēr šie notikumi izraisīja Īrijas Neatkarības karu un bija par pamatu neatkarīgas Īrijas valsts nodibināšanai 1921. gadā, atstājot Lielbritānijas pārziņā Ziemeļīriju. Pēc neatkarības izcīnīšanas valstī izcēlās pilsoņu karš, tomēr vēlāk abas karojošās frakcijas spēja vienoties par valsts attīstību.

1841. gadā Īrijā dzīvoja vairāk kā 6,5 miljoni iedzīvotāju (par 30% vairāk kā mūsdienās). Kaut arī dzimstības līmenis Īrijā bija augsts, līdz pat XX gadsimta vidum iedzīvotāju skaits samazinājās lielās emigrācijas dēļ. Mūsdienās Īrijā dzīvo aptuveni 4,2 miljoni iedzīvotāju, no kuriem gandrīz trešā daļa dzīvo Dublinā.

Pēc iestāšanās Eiropas Savienībā Īrijas Republika no salīdzinoši agrāras valsts kļuva par mūsdienīgu, tehnoloģiski attīstītu ekonomiku, ko straujās izaugsmes dēļ bieži mēdz dēvēt par Ķeltu tīģeri.

Lai arī Īrijas vēsture piedzīvojusi grūtus laikus un nemierus, tās iedzīvotāji arvien tiek raksturoti kā mūzikas cienītāji un aizrautīgi stāstnieki. Bieži dēvēta par svēto un mācīto vīru zemi, Īrija ir dzimtene daudziem, slaveniem, angļu valodā rakstošiem autoriem, tādiem, ka Jītss, Džoiss, Bekets, Vailds un Šovs. No Īrijas nāk daudzas pazīstamas popmūzikas grupas - U2, Clannad, The Cranberries, The Corrs u.c.